

Verwarrende tijden

Weimar is een voorbeeld van de verwarring die optreedt als mensen in een democratie (de eerste in Duitsland) enerzijds oprecht zijn in hun wensen en verlangens, maar direct ook aangereikt krijgen dat achter alles een tweede laag zit die we niet door hebben. Van oorlogspropaganda tot autosuggestie; kijk maar je ziet niet wat er is.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Autosuggestie

In de strijd vindt Hitler een oplossing voor de verwarring door eerst te zeggen dat het in de aard van de mens zit om de natuur met listen en lagen te lijf te gaan. Om vervolgens uit te leggen dat autosuggestie van superioriteit noodzakelijk is om Duitsland groot te maken. Daarmee koppelt hij zich los van de realiteit, maar vindt zichzelf uit als degene die de realiteit doorziet en dat geeft hem macht. (kennis is macht)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Achter elke ontmaskering....

Hitler gebruikt de autosuggestie en de eindeloze herhaling zodanig dat mensen denken dat zij deze gedachten spontaan hebben ontwikkeld. Hij zegt het zoals het is!

Maar in de ontmaskering daarvan zit én een leerproces voor de macht van de toekomst én voor degenen die kritisch willen blijven.

Wie cynisch lijkt is misschien wel cynisch!

Maar wie vertrouwt je dan nog? En hoe toon je het kynisme?

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Domheid

De verlichting maakt ook de domheid complex. "Niets is meer eenvoudig", zelfs de domheid niet. Dat is misschien de droevigste triomf van verlichting." (599/746)

Er wordt over domheid nagedacht en de conclusie is dat zelfs domheid uiteen valt;

Primaire domheid is een gebrek aan rede, secundaire domheid is met rede begiftigde mensen die dwaasheden begaan.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Probleem van het cynisme

Allerlei menselijke aspecten van gedrag komen in een nieuw licht te staan door de verlichtings-ontmaskering. Met de twijfel aan de oprechtheid van de nu dubbel gebleken realiteit komen alle menselijke ervaringen in een ander licht te staan. Wetenschap, seksualiteit, werk, religie, toneelspelers, de staat, de democratie.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Wantrouwen

“Bedrog en de verwachting bedrogen te worden bereikten daar epidemische omvang. Het bleek in die jaren een alomtegenwoordig bestaansrisico dat achter de solide schijn het onstandvastige en chaotische opdoemde. Er voltrok zich een omwenteling in de diepste lagen van de collectieve levensgevoelens, waar de ontologie van het dagelijks leven wordt ontworpen: een dof gevoel dat de dingen labiel waren drong door tot in de zielen van de mensen, een gevoel dat het ontbrak aan substantie, dat alles relatief was, dat de veranderingen almaar sneller plaatsvonden en dat je onvrijwillig van de ene overgang naar de andere dobberde.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

En wat daar het gevolg van was

Deze ondermijning van het gevoel voor het betrouwbare loopt uit op een collectieve angst-woede tegenover alles wat modern is. Dat verwijst namelijk naar verhoudingen waarin alles zich slechts 'relatief' voordoet en elk moment kan veranderen. Vanuit deze angst-woede komt het gemakkelijk tot een bereidheid zich af te wenden van deze onaangename wereldsituatie en de haat die je daarvoor voelt om te zetten in een ja tegen sociaalpolitieke en ideologische bewegingen die de grootste vereenvoudiging en de meest energieke terugkeer naar 'substantiële' en vaste verhoudingen beloven.”(587/730)

(Breitbart, maar ook 'Doe toch normaal')

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Weimar en het hotelleven

Alle kritiek verstomt omdat niets meer is wat het lijkt en tegelijkertijd alles gelijk aan elkaar wordt. Sloterdijk beschrijft hoe het hotel een soort symbool wordt van hoe hiermee (nog even) te leven is. Wel chaotisch maar niet willekeurig, “één centrale esthetische idee van moderniteit.”(621/774)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

Bedrog als noodzaak

“Hij praktizeerde niet alleen de kunst van de misleiding, maar zag ook in dat het noodzakelijk was de mensen die bereid waren zich te laten misleiden een schijn van serieuzeheid en idealisme voor te toveren. Hij slaagde erin om te gaan met de collectieve wil tot illusie door de coulissen aan te dragen waartussen een ieder zich naar hartelust kon laten bedriegen; de schijn waar degene die bereid is bedrogen te worden, in wil trappen, zal voor hem, de bedrogene, tevens dienen als excuus en zal uiteindelijk verklaren waarom alles zo heeft moeten gebeuren.”(636/794)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

Slot

“Je kunt niet eens zien, Thales, wat er vlak voor je voeten is, en dan meen je te kennen wat er aan de hemel gebeurt.” (643/801)

“Hier wordt hetgeen het filosofische denken grootsheid verleent, ontmaskerd als expressie van zwakte - als niet-klein-kunnen-zijn en als afwezigheid van de geest van wat algemeen bekend is.”(644/802)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

De filosofie heft zichzelf op

“Sinds Marx, Kierkegaard en Nietzsche kunnen alleen inspanningen van het denken nog recht doen gelden op een algemeen gehoor voorzover ze beloven gelijke tred te houden met de ironische, praktische en existentiële opheffing van de filosofie. Sinds meer dan honderd jaar beschikt de kritische filosofie niet meer over voldoende zelfverzekerdheid om zich nog te laten betrappen op haar traditionele serieuze naïviteiten.”(645/803)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

De breuk tussen reflectie en leven

- Eerst lijkt reflectie het goede leven in een goede wereld te beloven. In de moderne tijd gaat dat geloof (in de absolute orde) niet meer op. "Het 'zelf' weet dat het op geheimzinnige wijze aangesloten is op een 'wereld', zonder zich daarin te kunnen herkennen in de zin van de Griekse kosmologie; en geen 'bemiddelende' instanties als sociale psychologie of neurofysiologie kunnen daar ook maar iets aan veranderen. De moderne zelfreflectie kan daarom ondanks alle retrograde bewegingen nooit meer 'thuis' komen."(647/807)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

De moderne rede

De zelfkennis en de kennis van de wereld zijn teruggebracht tot louter subjectiviteit. Zodanige subjectiviteit dat het stabiliteit lijkt te bieden. Het menselijk handelen en de praktijk staan nu centraal. De filosofie/de rede als kritiek moet zich onderwerpen aan de praktijk om zelf overeind te blijven.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

Denken is niet tegennatuurlijk

"Waar de verlichting gelooft te zullen *slagen*, heeft ze de structuur van een moedig-spontane manier van 'zich laten denken en doen' die erop vertrouwt dat ons inzicht en handelen niet blindelings subjectief voorbijholt aan alle tendenties van het reële, maar creatief en adequaat aanknoopt bij de strevingen en krachten van de wereld, om daar uiteindelijk 'meer van te maken', in de zin van redelijke doelen."(658/819)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

Ontwaken van een nieuwe verlichting

"Op onze beste momenten, als door het pure succes zelfs het meest energieke doen opgaat in laten en de ritmiek van het levende ons spontaan meevoert, kan de moed zich plotseling aankondigen als een euforische helderheid of een stralende, gelaten ernst. (...) Slechte ervaringen wijken terug voor de nieuwe kansen. Er is geen geschiedenis die je oud maakt. De liefdeloosheden van gisteren dwingen je tot niets. In het licht van zo'n tegenwoordigheid van geest is de ban van de herhalings gebroken. Elke bewuste seconde doet het hopeloze verleden teniet en verandert in de eerste seconde van een andere geschiedenis."660/822

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_9

